

УДК 37.091.12

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.6/27.204650>

Ольга ЛЕБІДЬ,

orcid.org/0000-0001-6861-105X

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи

Університету імені Альфреда Нобеля

(Дніпро, Україна) swan_ov@ukr.net

ГОТОВНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА ДО ФАНДРАЙЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ

У статті проаналізовано праці українських і зарубіжних науковців задля уточнення змісту і сутності поняття «готовність соціального працівника до фандрайзингової діяльності». Результати ґрунтовного аналізу наукової літератури дають змогу стверджувати, що проблеми розкриття сутності готовності до фандрайзингової діяльності, а також механізмів її формування у соціальних працівників переважно залишаються поза увагою дослідників і є актуальними. У численних наукових працях «готовність» здебільшого розглядають як якісний показник саморегуляції особистості на різних рівнях процесів, що протікають (фізіологічному, психологічному, соціальному та ін.). Наголошено на тому, що існує тісний взаємозв'язок готовності з категорією «діяльність», тому готовність у статті розглядається виключно у комплексі з категорією «фандрайзингова діяльність». Фандрайзингову діяльність у соціальній роботі, у свою чергу, здійснюють переважно неприбуткові організації для вирішення проблем у соціальній сфері та надання допомоги соціально незахищеним групам населення. Автор визначає зміст і сутність поняття «готовність соціального працівника до фандрайзингової діяльності», яке схарактеризовано як особистісне інтегративне утворення, що становить єдність ціннісно-мотиваційного ставлення до здійснення системи соціальних заходів щодо сприяння, підтримки та реалізації соціальних послуг; прагнення до розширення й поглиблення професійних знань і вмінь із теорії фандрайзингу; володіння інструментами, методами й технологіями пошуку додаткових джерел фінансування; спрямованість на вдосконалення індивідуальних якостей, які забезпечують формування, підтримку і розвиток зв'язків із потенційними фінансовими донорами.

Ключові слова: *готовність, фандрайзинг, соціальний працівник, соціальна робота, фандрайзингова діяльність, готовність соціального працівника до фандрайзингової діяльності.*

Olha LEBID,

orcid.org/0000-0001-6861-105X

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of the Department innovative technologies in pedagogy, psychology and social work

Alfred Nobel University

(Dnipro, Ukraine) swan_ov@ukr.net

SOCIAL WORKERS' READY FOR FUNDRAISING ACTIVITIES: THE CONCEPT AND THE ESSENCE

The article analyzes the works of Ukrainian and foreign scholars in order to clarify the content and essence of the concept of "social worker's readiness for fundraising". The results of a thorough analysis of the scientific literature make it possible to state that the problems of disclosing the essence of readiness for fundraising activities, as well as the mechanisms of its formation in social workers, are mostly out of the researchers' attention and are relevant. In many scientific works, "readiness" is mostly regarded as a qualitative indicator of self-regulation of the individual at different levels of the processes that take place (physiological, psychological, social, etc.). It is emphasized that there is a close relationship of readiness with the activity category, so readiness in the article is considered only in conjunction with the category "fundraising activity". Fundraising activities in social work, in turn, carry mainly non-profit organizations to address problems in the social sector and assistance to vulnerable groups. The author defines the content and essence of the concept of "social worker's readiness for fundraising". The readiness of the social worker for fundraising is characterized as a personal integrative formation, which represents the unity of value-motivational attitude to the implementation of the system of social measures for promotion, support and realization of social services; the desire to expand and deepen professional knowledge and skills in the theory of fundraising; knowledge of tools, methods and technologies for finding additional sources of financing; focus on improving the individual qualities that form, support and develop relationships with potential financial donors.

Key words: *readiness, fundraising, social worker, social work, fundraising, social worker readiness for fundraising.*

Постановка проблеми. Нині соціальна сфера українського суспільства зазнає значних змін, що пов'язано з «диверсифікацією суб'єктів соціальної політики в умовах економічної кризи, відмовою держави від тотального контролю соціальної сфери і зміною парадигми соціального забезпечення. За цих умов особливо актуальним стає питання пошуку і залучення ресурсів, у т. ч. матеріальних, у цю сферу. Необхідне дослідження нових технологій фінансування вирішення соціальних проблем, однією з яких є фандрайзинг» (Власова, Зарубіна, 2018: 3). У зв'язку з тим, що в Україні зростає кількість неприбуткових організацій, тяжкохворих і соціально незахищених людей, з'явився попит на кваліфікованих фахівців у сфері соціальної роботи, котрі займаються фандрайзинговою діяльністю, інакше кажучи, виникла потреба у професійних соціальних працівниках, у яких сформована готовність до фандрайзингової діяльності.

Аналіз досліджень. Дослідженню проблеми розвитку фандрайзингу та фандрайзингової діяльності приділяють свою увагу такі провідні вітчизняні та зарубіжні дослідники, як: Н. Абраменко, В. Базенко, А. Власова, Ю. Голуб, О. Грабчак, О. Громова, О. Доліна, М. Жуковський, Ю. Зарубіна, В. Козак, І. Круп'як, Л. Круп'як, В. Недосеков, В. Огородник, Ю. Похіла, А. Соколова, В. Суворова, Ю. Шатило та ін. Проте всі вони здебільшого розглядали загальні основи проведення фандрайзингової діяльності в окремих сферах професійної діяльності недержавних неприбуткових організацій. Проблеми розкриття сутності готовності до фандрайзингової діяльності, а також механізмів її формування у соціальних працівників переважно залишаються поза увагою дослідників і є актуальними.

Мета статті – визначення змісту і сутності поняття «готовність соціального працівника до фандрайзингової діяльності» на основі теоретичного аналізу доробків учених.

Виклад основного матеріалу. Аналіз змісту готовності соціального працівника до фандрайзингової діяльності передбачає, на нашу думку, розгляд таких питань, як: основні підходи до вивчення сутності понять «готовність», «фандрайзингова діяльність»; сутність готовності соціального працівника до фандрайзингової діяльності.

Виходячи з вищенаведеного, вважаємо за необхідне насамперед здійснити аналіз основних підходів до вивчення сутності понять «готовність».

Готовність – це бажання, прагнення оволодіти певною професією, спеціальністю (Зеер, Павлова, Сыманюк, 2005); внутрішня якість особистості,

в якій виражено її прихильність до здійснення діяльності (Дичківська, 2004: 44); психологічна умова успішного виконання діяльності, вибірково-усвідомлена активність, що спонукає особистість до діяльності; психологічна установка, яка зумовлює формування готовності людини до діяльності; складне особистісне утворення, багатопланова і багаторівнева структура якостей, властивостей і станів, що визначає здатність людини до діяльності (Гнеденко, 2015: 65); виборча, прогнозована активність особистості на етапі її підготовки до діяльності (Дьяченко, Кандилович, 1976: 23); розвинена система переконань, поглядів, відносин, мотивів, вольових та інтелектуальних якостей, знань, навичок, умінь, установок, налаштованості на певну поведінку (Санжаєва, 1997) тощо. Отже, науковці не дійшли єдиної думки щодо сутності поняття «готовність» і тлумачать його неоднозначно.

На підставі аналізу сутності змісту готовності з метою конкретизації власної наукової позиції зазначимо: зважаючи на предмет нашого дослідження, ми схилиємося до того, що готовність є якісним показником саморегуляції особистості на різних рівнях процесів, які протікають (фізіологічному, психологічному, соціальному та ін.).

Варто відзначити тісний взаємозв'язок готовності з категорією «діяльність». Він не викликає заперечень через очевидну неможливість існування готовності самої по собі, «відірвано» від будь-яких проявів (Лебідь, 2018: 127). Таким чином, ми розглядаємо готовність виключно у комплексі з іншими категоріями, в яких вона може проявлятися, зокрема у площині цього дослідження нас цікавить категорія «фандрайзингова діяльність».

На думку В. Суворової, фандрайзингову діяльність доцільно розглядати як діяльність, спрямовану на переконання донора в необхідності об'єднати розрізнені ресурси і надати їх для підтримки вже розробленого проекту, котрий має соціально-економічне значення і створює більш сприятливі умови для розвитку суспільства (Суворова, 2014: 43). Є. Урсалов зазначає, що фандрайзингова діяльність – це професійна діяльність щодо мобілізації фінансових та інших ресурсів із різноманітних джерел для реалізації соціально значущих і науково-дослідних проектів, яка вимагає спеціальних знань і навичок суб'єкта фандрайзингової діяльності, що можуть вплинути на прийняття позитивного рішення донора (Урсалов, 2015: 190).

Щодо фандрайзингової діяльності в соціальній роботі, то А. Власова і Ю. Зарубіна зазначають:

фандрайзинг у соціальній роботі практикується переважно некомерційними організаціями, зацікавленими в донорах, спонсорах і благодійниках для вирішення проблем у соціальній сфері та надання допомоги соціально незахищеним групам населення – малозабезпеченим сім'ям і дітям, ветеранам, інвалідам, пенсіонерам, безробітним тощо (Власова, Зарубіна, 2018: 6).

Цікавою для нас є думка О. Безносько й А. Прусової, котрі виділяють основні етапи фандрайзингової діяльності фахівця із соціальної роботи, а саме: підготовку звернення, заявки до відповідних донорів (спонсорів) у вигляді листа-прохання за кілька днів до майбутнього заходу; призначення відповідальних осіб за проведення заходу та контроль за використанням виділених коштів; проведення заходу; підготовку та відправку листа-подяки спонсору (Безносько, Прусова, 2012).

Проведений нами аналіз показав, що у науковій літературі майже відсутні трактування сутності та змісту готовності соціального працівника до фандрайзингової діяльності. У свою чергу, готовність соціального працівника до фандрайзингової діяльності визначається нами як компонент його готовності до професійної діяльності. Тому ми констатуємо, що означений вид готовності виступає і складовою частиною, і базовою характеристикою готовності до професійної діяльності залежно від функцій, які реалізує соціальний працівник у конкретному виді професійної діяльності.

Ураховуючи вищезазначені положення, доцільною є презентація авторського визначення поняття «готовність соціального працівника до фандрайзингової діяльності». Отже, на наш погляд, *готовність соціального працівника до фандрайзингової діяльності* – це особистісне інтегративне утворення, що становить єдність ціннісно-мотиваційного ставлення до здійснення системи соціальних заходів щодо сприяння, підтримки і реалізації соціальних послуг; прагнення до розширення й поглиблення професійних знань і вмінь із теорії фандрайзингу; володіння інструментами, методами й технологіями пошуку додаткових джерел фінансування; спрямованість на вдосконалення індивідуальних якостей, які забезпечують формування, підтримку і розвиток зв'язків із потенційними фінансовими донорами. Це поняття є

більш змістовним і специфічним. Як особистісне інтегративне утворення воно забезпечує ефективність здійснення фандрайзингової діяльності у сфері соціальної роботи й позитивно відображає систему цінностей соціального працівника щодо реалізації соціально значущих проєктів, визначає цілеспрямовану діяльність стосовно їх засвоєння, розуміння соціальним працівником необхідності пізнання самого себе як суб'єкта фандрайзингової діяльності (своїх успішних і неуспішних дій), здійснення експертизи власних дій і прийнятих рішень, сформовану сукупність умінь і розвинуті особистісні якості, які передбачають здійснення системи соціальних заходів щодо реалізації соціальної політики держави.

Висновки. Здійснений аналіз основних теоретичних підходів до проблеми готовності соціального працівника до фандрайзингової діяльності дозволив сформулювати такі висновки:

1. Варто відзначити тісний взаємозв'язок готовності соціального працівника до фандрайзингової діяльності з категоріями «готовність», «фандрайзингова діяльність», «фандрайзингова діяльність у соціальній роботі».

2. Будь-який соціальний працівник здатен здійснювати фандрайзингову діяльність, тому що кожен фахівець у сфері соціальної роботи може займатися залученням додаткових коштів і співпрацювати з благодійниками.

3. У нашому розумінні «готовність соціального працівника до фандрайзингової діяльності» є складним особистісним інтегративним утворенням, яке становить єдність ціннісно-мотиваційного ставлення до здійснення фандрайзингової діяльності, прагнення до розширення й поглиблення професійних знань і вмінь із теорії фандрайзингу, спрямованість на вдосконалення індивідуальних якостей, що забезпечують формування, підтримку і розвиток зв'язків із потенційними фінансовими донорами.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у визначенні структурних компонентів готовності соціального працівника до фандрайзингової діяльності, а також у виявленні й обґрунтуванні педагогічних умов формування готовності соціального працівника до фандрайзингової діяльності у закладі вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власова А. А., Зарубіна Ю. Н. Технологии фандрайзинга в социальной работе : учебно-методическое пособие. Ярослав. гос. ун-т им. П. Г. Демидова. Ярославль : ЯрГУ, 2018. 36 с.
2. Безносько Е. А., Прусова А. В. Фандрайзинг як технологія соціальної роботи. *Наукове товариство студентів: міждисциплінарні дослідження* : збірник статей по мат. III міжнар. студ. наук.-практ. конф. 2012. № 3. URL: https://sibac.info/sites/default/files/conf/file/stud_3_3.pdf (дата звернення: 05.02.2020).

3. Гнеденко Н. М. Формування готовності майбутніх учителів до застосування засобів віртуальної наочності у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Рівне, 2015. 292 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
5. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск : Изд-во БГУ, 1976. 176 с.
6. Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Сыманюк Э. Э. Модернизация профессионального образования и компетентностный подход : учебное пособие. Москва : Московский психолого-социальный институт, 2005. 216 с.
7. Лебідь О. В. Теоретичні та методичні основи формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04 / ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Дніпро, 2018. 697 с.
8. Санжаева Р. Д. Психологические механизмы формирования готовности человека к деятельности : дисс. ... докт. психол. наук : 19.00.01. Новосибирск, 1997. 354 с.
9. Суворова В. Роль фандрайзинга в реализации инновационной деятельности. *Независимый библиотечный адвокат*. 2014. № 3. С. 42–48.
10. Урсалов Є. І. Алгоритм управління фандрайзинговою діяльністю для об'єктів соціального підприємництва. *Соціальна економіка*. 2015. Вип. 50. № 2. С. 187–197.

REFERENCES

1. Vlasova A. A., Zarubina Yu. N. Tekhnologii fandraizinha v sotsialnoi rabote [Social Fundraising Technologies]. Yaroslavl. YarHU Publ., 2018. 36 p. [in Russian].
2. Beznosko Ye. A., Prusova A. V. Fandraizynh yak tekhnolohiia sotsialnoi roboty [undraising as a technology of social work]. *Students' Scientific Society: Interdisciplinary Studies*. 2012. № 3. URL: https://sibac.info//sites/default/files/conf/file/stud_3_3.pdf (accessed: 05.02.2020).
3. Hnedenko N. M. Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv do zastosuvannia zasobiv virtualnoi naochnosti u profesiinii diialnosti [Formation of future teachers' readiness for the use of virtual visual aids in professional activity]. Dissertation. Rivne, 2015, 292 p. [in Ukrainian].
4. Dychkivska I. M. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]. Kyiv, Akademvydav Publ., 2004. 352 p. [in Ukrainian].
5. Diachenko M. I., Kandybovych L. A. Psikhologicheskie problem hotovnosti k deiatelnosti [Psychological problems of readiness for activity]. Minsk, BHU Publ., 1976. 176 p. [in Russian].
6. Zeer Ye. F., Pavlova A. M., Symaniuk Ye. Ye. Modernizatsiia professionalnogo obrazovaniia i kompetentnostnyi podkhod [Modernization of vocational education and competency-based approach]. Moskva, Moskovskii psikhologo-sotsialnyi institute Publ., 2005. 216 p. [in Russian].
7. Lebid O. V. Teoretychni ta metodychni osnovy formuvannia hotovnosti maibutnoho kerivnyka zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu do stratehichnoho upravlinnia v umovakh mahistratury [Theoretical and methodological bases of formation of readiness of the future head of the general educational institution for strategic management in the conditions of magistracy]. Dissertation. Alfred Nobel University. Taras Shevchenko Luhansk National University. Dnipro. 2018. 697 p. [in Ukrainian].
8. Sanzhaeva R. D. Psikhologicheskie mekhanizmy formirovaniia hotovnosti cheloveka k deiatelnosti [Psychological mechanisms of the formation of human readiness for activity]. Dissertation. Novosibirsk. 1997. 354 p. [in Russian].
9. Suvorova V. Rol fandraizinha v realizatsii innovatsionnoi deiatelnosti [The role of fundraising in the implementation of innovation]. *Independent Library Attorney*. 2014. № 3. pp. 42–48 [in Russian].
10. Ursalov Ye. I. Alhorytm upravlinnia fandraizynhovoio diialnistiu dlia obiektiv sotsialnoho pidpriemnytstva [Fundraising activity management algorithm for social entrepreneurship objects]. *Social Economy*. 2015. Issue 50. № 2. pp. 187–197 [in Ukrainian].